

De medeltida tornen i Italien

På vägen från Alessandria till Parma passerar vi avtaget till Cremona, som är mest känt för sina violinbyggare, Amati, Guarneri och Stradivari. Tre namn med fiolbyggande i staden Cremona som gemensam nämnare. Härifrån kommer världens bästa och dyraste violiner, alla byggda från mitten av 1500-talet och en bit in på 1700-talet. Främst rankas Antonio Stradivaris många mästerverk. Han blev tidigt rik på sina fantastiska instrument – men fortsatte trots det med nya byggen fram till sin död 1737. Kunskapen och skickligheten levde vidare och fortfarande byggs violiner med enastående kvalitet i Cremona.

Cremona står också med ett annat mästerverk, klocktornet Torrazzo, färdigställt 1309. Med sina 112,7 m är det världens tredje högsta tegelkonstruktion (brickwork) som fortfarande står. Det högsta är tornet vid St Martin's Church i Landshut i Bayern (130,6 m, färdigt 1500) och det näst högsta är tornet vid Vårfrukyrkan i Brügge, Belgien, (122,3 m, färdigt 1465). Tornet Torrazzo är dock det äldsta av dem.

Emellertid finns många fler höga torn i Italien, exempelvis:

Bologna, tornet Asinelli, byggt 1109-1119, 98 m

Florens, klocktornet vid Palazzo Vecchio, från 1322, 94 m

Siena, Torre del Magnia, byggt 1338-1348, 88 m

Verona, klocktornet Torre dei Lamberti, påbörjat 1172, 84 m

Några speciella torn

Venedig, 98 m hög kampanil vid Marcus-platsen, som ersatt ett torn som kollapsade 1902

I stället för ett högt torn har San Gimignano 13 (ursprungligen 72) försvars- och bostadstorn byggda av adelsfamiljer under 1100- och 1200-talen.

Byggnadstekniska problem

Alla de nämnda tornen är uppförda i murat tegel (brickwork), de äldsta från 1100-talet. Tyngden blir enormt stor och kräver en stabil undergrund som förutsättning för att tornen inte ska falla omkull. I Venedigs gyttjiga marklager grundläggs alla byggnader på tätt slagna träpålar. Så skedde också för kampanilen, som påbörjades år 888. Emellertid blev belastningen med tiden ojämnt fördelad och tornet började spricka. Sprickorna ökade och ledde till slut till ett fortskridande ras som gjorde att hela tornet rasade samman till en enorm stenhög den 14 juli 1902.

Tornet i Venedig kollapsar den 14 juli 1902. Bilden påstås vara fejkad, men ändå!

Det som återstår, en ruinhög. Tornet återuppbyggdes snart till samma utseende och storlek som det ursprungliga

Höga torn – en statussymbol!?

Varför byggde man så höga torn? De flesta tornen är klocktorn byggda i anslutning till kyrkobyggnader och behövdes för att kalla medborgarna till gudstjänst eller påkalla folkets uppmärksamhet i orostider. Dessutom var de utmärkta utsiktsplatser för brandbevakning och spaning efter fiender. Men varför så höga? Merparten torn har tillkommit under den s.k. högmedeltiden (ca 1000 till ca 1350 e.Kr). Den tiden präglades av stark ekonomisk tillväxt, teknisk utveckling, befolkningsökning och stabilare levnadsförhållanden, vilket utgjorde grunden för avancerat och storstilat byggande. Dessutom var det status för de styrande och adeln att kunna bygga så högt som möjligt.

Det finns klocktorn i de flesta Italiens städer: vid domen i Alessandria, vid domen i Parma, i Piombino samt vid kyrkan Santa Maria Maggiore i Rom, i Pisa vid Piazza del duomo med domkyrkan, baptisteriet och turistattraktionen det lutande klocktornet, för att bara nämna några exempel.

Några svenska torn

Några välkända svenska torn visas som jämförelse nedan. Stadshustornet, uppfört under åren 1908-1923 som murad tegelkonstruktion, når en höjd av 106 m. Arkitekten Ragnar Östberg lär ha inspirerats av Dogepalatset och Markuskyrkans kampanil i Venedig. I Malmö byggde HSB åren 2001-2005 ett verkligt prestige- och statusobjekt i form av TurningTorso, som blev 190 m högt. Syns vida omkring och har satt Malmö på kartan.

Tornet som blev en turistattraktion men höll på att välta

Det var inte meningen att tornet skulle luta. Men de dåliga markförhållandena, som man inte kunde bedöma och bemästra på den tiden, gjorde att bygget kantrade under tidernas lopp. Emellertid blev det en turistattraktion som räddades åt eftervärlden och kanske står 200 år till. Men det är en annan historia som berättas på vägen till Pisa.

